

В. А. Фадєєв,
аспірант, Державна установа "Інститут ринку
і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9795-0162>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.4.188

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКА СИСТЕМА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА БАЗОВОМУ РІВНІ

V. Fadiiev,
Postgraduate student, State Organization "Institute Of Market
And Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine"

THE ESSENCE AND CONTENT OF THE CONCEPT OF TERRITORIAL-ECONOMIC SYSTEM
IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTATION OF STATE REGIONAL
POLICY AT THE LOCAL LEVEL

Статтю присвячено визначенню сутності і змісту поняття територіально-господарська система, та з'ясування його місця у системі сучасної економічної термінології при впровадженні державної регіональної політики, зокрема на базовому рівні. Мета державної регіональної політики полягає у створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з впровадженням територіально-орієнтованого підходу. Проте попри багату чисельність досліджень спрямованих на пошук підходів щодо підвищення інтенсифікації регіонального розвитку та механізмів його забезпечення, категоріальний апарат в частині визначення суб'єктів та об'єктів розвитку потребує уточнення. У статті проаналізовано існуючі підходи до визначення поняття господарська система та виконано його семантичний аналіз, на підставі якого сформульовано визначення поняття територіально-господарська система та визначено його місце в ієрархії економіко-господарських відносин національної економічної системи України.

The paper is dedicated to defining the essence and content of the concept of territorial-economic system, and clarifying its place in the system of modern Ukrainian economic terminology. The purpose of state regional policy is to create conditions for dynamic and balanced development of regions of Ukraine based on territorially-oriented approach. However, despite the large amount of studies that are devoted to finding the best approaches to intensify regional development and clarifying specific definitions of economic vocabulary, the terms of subject and object of regional development require clarifying and defining more accurate meaning. Analysis of existing approaches to defining the concept of economic system and its semantic analysis, allowed to identify the specific meaning of the concept of territorial-economic system and determined its place in the hierarchy of economic relations of the economic system of Ukraine. The author proposed the definition of the concept of

territorial-economic system, which is formulated on the results of semantic analysis and study of the interpretation of the concept already provided by Ukrainian scientists. At the same time, the general structure of the territorial-economic system and its main elements are determined. Also author suggested the strategic view on the process of creating the territorial-economic system on the local level based on the principles of "New pragmatism" that is predict the value-oriented approach in decision making. All these propositions create the conditions for conducting further research, more deep and more specifically on the field of regional economy on the local level. Further research in this area should be aimed at defining of the principles of creating and operating territorial-economic systems on the local level, design of organization-economical mechanisms of territorial-economic systems development and planning of organization actions on the regional level for implementation the territorial-economic systems in the structure of the region's economies and examination the of the local community's capabilities for growth and development.

Ключові слова: територіально-господарська система, регіональний розвиток, регіональна економіка, регіональна політика, суб'єкт розвитку, об'єкт розвитку.

Key words. territorial-economic system, regional development, regional economy, regional policy, subject of development, object of development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Економічний розвиток України на регіональному та базовому рівнях потребує інтенсифікації та підвищення результативності використання наявних ресурсів. Разом з тим підвищення інтенсивності економічного розвитку потребує адекватних та своєчасних відповідей на виклики, що постають перед українським суспільством та вирішення комплексу пов'язаних з ними проблем соціального розвитку, інституціонального забезпечення, організаційно-методичного забезпечення та фінансово-економічної спроможності на базовому рівні. Велика кількість реформ, що одночасно впроваджуються в Україні, зокрема динамічні зміни у інституціональному середовищі та реформування адміністративно-територіального устрою на базовому рівні, що має результатом зміну територіальних меж здійснення повноважень сільськими, селищними та міськими радами, утворюють стан перманентної флуктуації та недостатньої визначеності у контексті стратегічного регіонального розвитку. В свою чергу стратегічний розвиток економіки України на регіональному та базовому рівнях потребує тісної взаємодії науки, суспільства, влади та бізнесу та чітко визначеного розподілу повноважень та сфер відповідальності між суб'єктами розвитку та, разом з тим, визначення об'єкту розвитку. За таких умов одним з основних завдань полягає в уточненні існуючих понять щодо визначення суб'єктів та об'єктів розвитку, або застосування оновлених науково-обґрунтованих понять, які б формували категоріально-термінологічний апарат регіональної політики та систематизували процес стратегічного розвитку надаючи йому узгодженості та спрямованості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням різноманітних аспектів систем господарювання присвячені праці українських вчених Бардаса С., Кравець І., Винник О., Шевченко О.О., Ковальської Л., Важинського Ф. Господарські системи здебільшого розглядаються авторами з позицій права та регіональної політики та у поєднанні з дослідженням взаємовідносин що виникають у процесі здійснення діяльності. Окрім цього поняття територіальна система та близькі до нього поняття широко вживаються українськими вченими, праці яких присвячені дослідженню регіонального розвитку Буркинський Б.В., Лайко О.І. Сторонянська І.З., Башнянін Г.І., Кульчицький Б.В. та ін. В працях українських вчених, в залежності від контексту дослідження, господарські системи розглядаються як засоби забезпечення господарського контролю, інтегровані системи регіонального розвитку, підсистеми регіональної господарської системи, проте чіткого визначення категоризації господарських систем не запропоновано. Попри наявність досліджень територіально-господарських систем, термінологічний апарат регіонального розвитку потребує уточнення та вдосконалення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є уточнення термінологічного апарату регіональної політики, та визначення сутності та змісту поняття територіально-господарська система.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Засади регіонального розвитку в Україні визначені Законом України [1], яким також встановлюються принципи, суб'єкти та об'єкти регіональної політики. Суб'єкта-

ми регіональної політики визначено Президента, Верховну раду, кабінет міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. В свою чергу об'єктами регіональної політики, відповідно до Закону є регіони або їх частини, групи регіонів та територіальні громади. Але на нашу думку визначення поняття "територіальна громада", як об'єкту регіональної політики не є достатньо обгрунтованим, оскільки відповідно до Закону України [2], територіальною громадою є жителі які постійно мешкають на певній території, тобто це поняття має бути віднесено до соціальної категорії. Також територіальна громада не визначається Конституцією як одиниці адміністративно-територіального устрою України. Разом з тим використання поняття орган місцевого самоврядування як суб'єкта регіональної політики вже робить поняття територіальна громада таким, що має відноситись до категорії суб'єктів, оскільки територіальна громада здійснює владні повноваження в тому числі й через органи місцевого самоврядування. Додатково це обгрунтовується тим, що відповідно до Закону, документи регіональної політики розробляються з використанням територіально-орієнтованого підходу, а планування, стимулювання та відновлення територій відбувається відповідно до визначених Законом [1] функціональних типів територій. Таким чином обгрунтовано можна вважати, що об'єктом регіональної політики на базовому рівні є територія в межах якої здійснюються повноваження органу місцевого самоврядування територіальної громади. Враховуючи те що мета регіональної політики, визначена Законом [1], полягає у створенні умов для динамічного, збалансованого розвитку, в тому числі регіонів, та підвищення рівня життя населення з дотриманням соціальних стандартів, що гарантуються державою для всіх громадян незалежно від місця проживання, об'єкт державної регіональної політики на регіональному рівні можна вважати об'єктом регіонального розвитку.

На нашу думку визначення об'єкту регіонального розвитку потребує наукового обгрунтування та більш чіткого визначення з метою розробки та подальшого впровадження дієвих механізмів та інструментів регіонального розвитку, зокрема на базовому рівні. Також, доцільно щоб універсальне поняття об'єкта регіонального розвитку було визначено з використанням територіально-орієнтованого підходу та, в той же час, надавало розуміння взаємовідносин та характеру механізмів, що до нього застосовуватимуться суб'єктом регіонального розвитку у відповідності до владних повноважень згідно з законодавством. Згідно з положеннями Закону України [2] повноваження у сфері економічного та соціально-економічного розвитку території відносяться до повноважень виконавчих органів сільських, селищних та міських рад. Зокрема це стосується питань забезпечення збалансованого економічного і соціально-економічного розвитку та ефективного використання наявних ресурсів. Приймаючи до уваги все викладене вище, можна зауважити, що з метою розвитку та раціонального використання ресурсів, територіальна громада через здійснення владних повноважень виконавчих органів місцевих рад, що визначається суб'єктом регіональ-

ного розвитку, має здійснювати господарювання в межах території, на яку розповсюджуються повноваження.

На нашу думку ведення у науковий економічний дискурс, у якості об'єкту регіонального розвитку універсального поняття "територіально-господарська система" дозволить узагальнити та уніфікувати підходи щодо розробки стратегічних і програмно-планових документів економічного розвитку та забезпечити узгодженість показників та індикаторів оцінки на різних рівнях. Слід зауважити що поняття територіально-господарська система та аналогічні, близькі за змістом поняття, можна зустріти в працях українських вчених, які присвячені дослідженню господарських систем у різних сферах суспільного життя та господарської діяльності. Також доволі часто можна зустріти поняття "економічна система", "господарський механізм", "господарський комплекс", та похідні від них поняття, у яких конкретизовані контекст або рівень застосування поняття в залежності від цілей дослідження, найбільш поширені з яких "регіональна економічна система", "господарський механізм регіону", "природно-економічна система". Також в працях вітчизняних вчених доволі часто можна зустріти обидва поняття в одному дослідженні, при цьому поняття "економічна система" та "господарська система" не розмежовуються, також не встановлюється їх взаємна підпорядкованість, не визначається їх взаємозалежність або ієрархія. Наприклад зустрічаються згадування поняття "господарський механізм" як частина економічної системи, поняття економічна система та господарська система в тексті одного дослідження замінюються як тотожні без зазначення їх відмінностей та сутнісних ознак, що робили б ці поняття дещо впорядкованими. Слід зазначити що в працях зарубіжних вчених неточності визначення понять виключаються через повне ототожнення господарської та економічної діяльності в структурі англійської мови, оскільки поняття "economic system" можна визначати як економічна або господарська система в залежності від контексту дослідження.

В українській енциклопедичній літературі [3] поняття економіка тлумачиться як систематизоване за встановленими правилами господарство, що забезпечує задоволення потреб суспільства через виробництво благ які є необхідними для життя. Поняття господарство визначається як сукупність всіх засобів виробництва (як матеріальних і нематеріальних), які є у розпорядженні людини, або групи людей (господаря), і які використовуються ними з метою забезпечення власних потреб [4]. Слід зауважити що поняття господарства здебільшого визначається з зазначенням контексту або приналежності господарства до категорії або галузі. Так енциклопедія [5] визначає поняття народного господарства як систему суспільного виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів, а також економіку або господарство всієї країни. Зазначається, що поняття народного господарства здебільшого застосовувалося у часи планової економіки радянських часів, а у сучасній термінологічній практиці використовується поняття економіка України. Таким чином на національному рівні поняття економіки та господарства вважаються еквівалентними.

У трактуванні понять економічної діяльності та господарської діяльності також спостерігається неоднорідність, так у деяких дослідженнях українських вчених поняття економічної та господарської діяльності повністю ототожнюються. Проте Законом України [6] господарська діяльність визначається як будь-яка діяльність, що пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару. Однак в той же час кодексом [7] господарська діяльність визначається як така, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, але може здійснюватися і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність).

На нашу думку, в контексті впровадження регіональної політики на локальному рівні, господарська діяльність є більш широким поняттям, що включає в себе економічну діяльність, зокрема зовнішньоекономічну та підприємницьку активність, та некомерційну діяльність закладів, установ та громадських організацій. Некомерційна діяльність зі створення нематеріальних продуктів та послуг в тому числі створення суспільних благ відіграє важливу роль в економічному розвитку та має прийматися до уваги як частина господарського обігу, зокрема на місцевому рівні. В свою чергу визначення поняття господарювання та господарська діяльність стає дедалі прозорішим та більш зрозумілим при розгляді діяльності суспільства на різних рівнях від індивідуального до національного. На індивідуальному рівні господарювання чітко визначені наявні ресурси що використовуються, право власності та легко вимірюваний результат діяльності, на колективному рівні зростає важливість економічного компоненту оскільки виникає необхідність справедливого розподілу результатів діяльності, на базовому рівні господарювання все ще превалюватиме над поняттям економічна діяльність оскільки є визначені території, природні ресурси, умовно однорідний соціальний капітал, що утворився засадах етнічної та культурної єдності, та зобов'язання органів місцевого самоврядування. Також слід враховувати відносини прав власності на активи, засоби виробництва та землю. На регіональному рівні діяльність суб'єктів господарювання все більш має розглядатися в економічному контексті, але все одно лишатиметься частка діяльності що здійснюється без мети отримання економічного результату. З точки зору регіонального розвитку всі системи що утворені на рівні вище базового, а саме — субрегіональні, регіональні та національна є системами що включають до себе системи нижчих рівнів. Таким чином безпосередньо господарська діяльність здійснюватиметься в першу чергу на базовому рівні, а питома вага показників діяльності, що розглядаються як суто економічні, у господарюванні тим вище, чим вище рівень на якому функціонує система. Відповідно господарська та економічні системи відрізняються не лише характером діяльності всередині системи, з точки зору орієнтації на отримання прибутку від діяльності, а й комплексом індикаторів що мають застосовуватися до такої системи з метою оцінки. Таким чином, в контексті економічного розвитку на базовому рівні поняття господарство має більш широке значення ніж поняття економіка оскільки включає всі сфери діяльності та суспільного життя, зок-

рема такі що безпосередньо не передбачають отримання економічного результату. Однак, слід зазначити що будь яка корисна господарська діяльність, що орієнтована на суспільний розвиток або на підвищення якості життя населення, повинна мати прямий або опосередкований вплив на економічний розвиток у середньотривовій та довгостроковій перспективі.

Не зважаючи на значну чисельність досліджень, термінологічний апарат економічної науки лишається недостатньо визначеним з точки зору визначення конкретних понять регіонального розвитку. Також, попри значний обсяг праць українських вчених, які присвячені вивченню господарських систем однозначного визначення поняття територіально-господарська система не запропоновано, також не визначені роль та місце територіально-господарських систем у впровадженні державної регіональної політики на локальному рівні, а також не з'ясовано функції органів місцевого самоврядування у взаємодії з територіально-господарськими системами.

З метою визначення поняття територіально-господарська система є необхідним, або надання авторського тлумачення поняття, або проведення семантичного аналізу, що скрадатиметься з трьох етапів: аналіз, узагальнення, синтез. На першому етапі збираються існуючі визначення поняття що досліджується, у кожному поняття виділяються родові поняття та істотні ознаки. На другому етапі здійснюється процедура узагальнення, в результаті якої отримується узагальнене родові поняття та узагальнені істотні ознаки по кожній групі ознак, які були виділені на першому етапі. На етапі синтезу до узагальненого родового поняття та узагальнених істотних ознак застосовується процедура синтезу в результаті якої отримується узагальнене визначення поняття, що досліджується.

Аналіз існуючих визначень поняття господарська система дозволяє виділити наступні групи родових понять як сукупність, комплекс, форма об'єднання. Групи істотних ознак включають до себе наявність зв'язку, наявність взаємодії з суспільством, неоднорідність та різноманітність, центричність, взаємопов'язаність елементів, цілісність, відкритість, наявність господарювання всередині. Результати аналізу в свою чергу демонструють доволі різні підходи авторів у визначенні поняття господарська система що може свідчити про відмінності у поглядах на сутність поняття та його міста у регіональній політиці. В якості родового частіше визначаються поняття сукупність та комплекс (таблиця 1). Однак на нашу думку використання поняття комплекс не достатньо точне при наданні визначення поняттю господарська система. Поняття комплекс містить певні ознаки замкнутості, закритості або галузевої належності, які характеризуються наявністю міцної внутрішньої структури та взаємозв'язками у внутрішньому контурі комплексу, а також певною статичністю (воєнно-промисловий комплекс, агропромисловий комплекс, тощо). В свою чергу поняття сукупність більш повно характеризує сутність системи та надає уявлення про наявність взаємодії, зв'язку між елементами всередині системи та відкритості, що в свою чергу передбачає розвиток взаємозв'язків за межами системи. Таким чином родовим для поняття господарська система є поняття сукупність.

Таблиця 1. Аналіз існуючих визначень поняття "господарська система"

Визначення поняття «господарська система»	Родове поняття	Істотні ознаки
1	2	3
Енциклопедія Сучасної України [8]		
Господарська система - відносно відокремлений комплекс (група) економічно та юридично пов'язаних між собою суб'єктів господарської діяльності.	комплекс (група)	Економічні та юридичні зв'язки між елементами
Вінник О., Кравець І. [9]		
Господарські системи - системи що взаємодіють не лише з державою, що забезпечує організацію господарського життя в країні, а й з інститутами громадянського суспільства.	система	Взаємодія з інститутами громадянського суспільства та державною
Кравець І. [10]		
Господарська система - інтегровані об'єднання, які не є однорідними, тобто відрізняються за порядком та метою створення, порядком здійснення центрами таких господарських систем своїх повноважень, характером відповідальності центрів господарських систем у разі незадовільного виконання своїх функцій та нанесення збитків суб'єктам, стосовно яких здійснювалися такі повноваження.	об'єднання	Неоднорідність; наявність центру
Важинський Ф., Молнар О., Колодійчук А. [11]		
Територіальна господарська система є формою просторового розміщення продуктивних сил суспільства, яке забезпечує розширене відтворення і відзначається складною виробничо-територіальною структурою, розгалуженими соціально-економічними і виробничо-технологічними зв'язками.	Форма	Просторове розміщення; складна структура; розгалужені різноманітні зв'язки
Ковальська Л.Л. [12]		
Регіональна господарська система - складна система, що складається із сукупності взаємопов'язаних елементів, функціонування яких що у взаємодії з зовнішнім середовищем, спрямоване на забезпечення здійснення різних видів господарської діяльності регіону.	сукупність	Взаємопов'язаність елементів, взаємодія з зовнішнім середовищем, видова різноманітність елементів
Шевченко О.О. [13]		
Господарська система – саморегульований відкритий цілісний комплекс	комплекс	Цілісність, відкритість, саморегульованість
Бардаш С., Осадча Т. [14]		
Національна економічна система - сукупність господарських систем мікроекономічного рівня, створених суб'єктами господарювання та систем господарчого забезпечення, що створюються та підтримуються негосподарюючими суб'єктами (органами державної влади) у функціонуючому стані.	Сукупність	Включають суб'єктів господарювання та системи забезпечення

Джерело: сформовано на основі [8—14].

Істотними ознаками поняття господарська система на підставі аналізу слід вважати наявність взаємозв'язків всередині та зовнішнього зв'язку, зокрема з інститутами влади, що у свою чергу свідчить про відкритість системи, наявність центру та цілісність.

При розгляді поняття національна економічна система 14 простежуються ознаки діалектичності поняття господарська діяльність, яка полягає у тому що з одного боку господарська діяльність, яка є більш осяжним поняттям ніж економічна діяльність (яка в свою чергу є окремим випадком господарської діяльності) лежить у основі утворення господарської системи. З іншого боку

господарські системи базового рівня є складовими елементами, що формують національну економічну систему. Ця ознака обґрунтовується тим, що відповідно до рівня функціонування системи змінюється характер взаємозв'язків між елементами всередині та ззовні системи та механізми забезпечення функціонування які застосовуються. Така ситуація підсилює обґрунтованість щодо необхідності більш чіткого визначення поняття.

Визначеність родового поняття та істотних ознак господарської системи дозволяє перейти до визначення поняття територіально-господарська система та уточ-

нити його істотні ознаки. Поняття територіально-господарська система можна визначити як територіально визначену сукупність взаємопов'язаних суб'єктів господарювання, що знаходяться у стані взаємодії між собою, з системою в цілому, з центральним елементом системи та суб'єктом територіально-господарської системи. Для територіально-господарської системи притаманні внутрішня багатоманітність та функціональна цілісність. При цьому відношення між суб'єктом територіально-господарської системи та її елементами матимуть характер адміністративно-господарської взаємодії та фіскальних взаємовідносин, які передбачають можливість отримання надходжень до бюджету (умовного прибутку) незалежно від форми власності суб'єкта господарювання. Центральний елемент системи по відношенню до інших елементів системи має здійснювати адміністративно-господарський нагляд та виступатиме координуючою ланкою. В свою чергу окремі елементи системи мають взаємодіяти між собою, як суб'єкти господарювання на основі економічної доцільності та господарської раціональності. Суб'єктом територіально-господарської системи, при цьому, має бути орган місцевого самоврядування (або декілька органів місцевого самоврядування в разі об'єднання), а центральним суб'єктом господарювання утворена комунальна установа, яка забезпечуватиме координацію та розвиток територіально-господарської системи.

Приймаючи до уваги ознаки діалектичності поняття господарська діяльність, та визначене поняття територіально-господарська система, необхідно зазначити що застосування поняття обґрунтовано на базовому та регіональному рівні впровадження державної регіональної політики. При цьому територіально-господарська система на регіональному рівні є господарською системою регіону, яка включає в себе територіально-господарські системи базового та субрегіонального рівня та суб'єктів господарювання, що знаходяться у державній власності, та функціонування і координація діяльності яких здійснюються на регіональному рівні. Також використання поняття територіально-господарська система регіонального рівня доцільно вважати тотожним до поняття регіонально-господарська система та господарська система регіону.

На нашу думку визначення поняття "територіально-господарська система", сформульоване автором створює можливість використовувати його у системі стратегування економічного розвитку на регіональному та базовому рівнях з метою підвищення інтенсивності економічного розвитку на базовому рівні та підвищення результативності впровадження регіональної політики. Але разом з тим подальшого дослідження потребують такі аспекти як організаційно-економічні механізми утворення та функціонування територіально-господарських систем, інструментарій аналізу та оцінки ресурсозабезпеченості територіально-господарських систем, інструменти та індикатори оцінювання результативності функціонування та інші аспекти необхідності визначення та уточнення яких виникатиме при подальших дослідженнях.

Утворення та забезпечення результативного функціонування територіально-господарських систем на базовому рівні має стати одним з найважливіших зав-

дань регіональної політики. Саме на базовому рівні мають визначатися, плануватися та обґрунтовуватися пріоритетні напрями господарської діяльності та раціонального використання наявних ресурсів. Територіально-господарські системи мають стати базовою ланкою відтворення цілісної структури національної економічної системи України, з врахуванням ціннісної ідентичності територіальних громад та регіональних особливостей [15]. Цілями функціонування територіально-господарських систем на базовому рівні в першу чергу повинні стати забезпечення фінансово-економічної спроможності територіальних громад, підвищення якості життя населення, забезпечення екологічної стійкості та раціонального використання ресурсів, створення умов для перманентного зростання та інтеграція у господарські системи більш високого рівня. Закладення у фундамент утворення та функціонування територіально-господарських систем засад та принципів нового прагматизму [16] дозволить сформувати стійкість в умовах сучасних викликів, що набуватиме особливого сенсу в умовах повоєнного відновлення економіки України та регіонів.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У статті розглянуто місце поняття господарська система у структурі категоріального апарату регіональної політики, проведено семантичний аналіз поняття господарська система, надано визначення поняття територіально-господарська система, на підставі проведеного семантичного аналізу, обґрунтовано сутність та зміст поняття, уточнено його сутнісні ознаки. Визначено основні напрямки застосування поняття при впровадженні державної регіональної політики на базовому рівні та обґрунтовано доцільність введення поняття до наукового дискурсу. Разом з тим визначено напрямки подальших досліджень, що мають полягати у визначенні принципів утворення та функціонування територіально-господарських систем, розробки організаційно-економічних механізмів утворення та функціонування територіально-господарських систем на базовому рівні та визначення науково-методичних засад інтеграції у територіально-господарську систему регіону та економічну систему України.

Література:

1. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/156-19> (дата звернення: 14.01.2025).
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 08.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вр> (дата звернення: 14.01.2025).
3. Киреев С. І. Економіка. Енциклопедія Сучасної України. 2009. Т. 9. URL: <https://esu.com.ua/article-18722> (дата звернення: 14.01.2025).
4. Господарство: Велика Українська Енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Господарство> (дата звернення: 20.01.2025).

5. Нагребельний В. П. Народне господарство. Енциклопедія Сучасної України. 2020. Т. 22 URL: <https://esu.com.ua/article-71209>. (дата звернення: 14.01.2025);
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. Дата оновлення: 26.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/959-12> (дата звернення: 20.01.2025).
7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 20.01.2025).
8. Мамутов В. К. Господарська система. Енциклопедія Сучасної України. 2006. Т. 6. URL: <https://esu.com.ua/article-31582>, (дата звернення: 14.01.2025).
9. Вінник О., Кравець І. Господарські системи в умовах громадянського суспільства і правової держави: правові аспекти взаємодії. Підприємництво господарство і право. 2016. № 11. С. 62—67. URL: <http://www.pgj-journal.kiev.ua/archive/2016/11/14.pdf>, (дата звернення: 14.01.2025).
10. Кравець І. Поняття та класифікація сучасних господарських систем. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ. 2013. № 3 (97). С. 71—76.
11. Важинський Ф., Молнар О., Колодійчук А. Поняття, суть і структура територіальної господарської системи. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка". Ужгород. 2007. № 21. С. 60—64.
12. Ковальська Л.Л. Регіональна господарська система: сутність та структуризація. Економічні науки. Серія "Регіональна економіка" 2019. № 16 (63). С. 24—32. URL: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2019-16\(63\)-3](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2019-16(63)-3). (дата звернення: 20.01.2025).
13. Шевченко О.О. Теоретико-методологічні засади аналізу еволюції господарських систем. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". 2016. № 17 (4). С. 14—17. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_17/4/4.pdf. (дата звернення: 14.01.2025).
14. Бардаш С., Осадча Т. Класифікація господарських систем як інтегрованого об'єкта державного господарського контролю. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 19. С. 21—24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2011/8.pdf. (дата звернення: 11.01.2025).
15. Данилишин Б., Пилипів В. Формування цілісної національної господарської системи: соціолого-економічні аспекти. Вісник Національної академії наук України. Київ. 2008. № 7. С. 3—11.
16. Геєць В. Новий прагматизм — інструмент досягнення кращого майбутнього. Економічна теорія. 2017. № 1. С. 5—24. URL: https://etet.org.ua/docs/ET_17_1_05_uk.pdf (дата звернення: 11.01.2025).
- at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вр>, (Accessed January 14, 2025).
3. Kyreiev, S. I. (2009), "Economy", Encyclopedia of Modern Ukraine, [Online], Available at: <https://esu.com.ua/article-18722>, (Accessed January 20, 2025).
4. Velyka Ukrain'ska Entsyklopediia (2015), "Household", available at: <https://vue.gov.ua/Господарство>, (Accessed January 20, 2025).
5. Nahrebelnyi, V. P. (2020), "National economy", Encyclopedia of Modern Ukraine, [Online], Available at: <https://esu.com.ua/article-71209>, (Accessed January 14, 2025).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On Foreign Economic Activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/959-12> (Accessed January 20, 2025).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine" available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>, (Accessed January 20, 2025).
8. Mamutov, V. K. (2006), "Economic system", Encyclopedia of Modern Ukraine, [Online], available at: <https://esu.com.ua/article-31582>, (Accessed January 14, 2025).
9. Vinnyk, O. and Kravets, I. (2016), "Economic systems in the context of civil society and the rule of law: legal aspects of interaction", *Pidpryemnytstvo hospodarstvo i pravo*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.pgj-journal.kiev.ua/archive/2016/11/14.pdf>. (Accessed January 14, 2025).
10. Kravets, I. (2013), "Concept and classification of modern economic system", *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies*, vol. 3 (97), pp. 71—76.
11. Vazhynskyj, F., Molnar, O. and Kolodijchuk, A. (2007), "The concept, essence and structure of the territorial economic system", *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series "Economics"*, vol. 21. pp. 60—64.
12. Kovalska, L. (2020), "Regional economic system: essence and structuring", *Economic Sciences. Series "Regional economy"*, [Online], vol. 16 (63). [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2019-16\(63\)-3](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2019-16(63)-3).
13. Shevchenko, O.O. (2016), "Theoretical and methodological principles analysis of the evolution of economic systems", *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, [Online], vol. 17(4), available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_17/4/4.pdf, (Accessed January 14, 2025).
14. Bardash, S. and Osadcha, T. (2011), "Classification of economic systems as an integrated object of state economic control", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 4 (19), available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2011/8.pdf, (Accessed January 11, 2025).
15. Danylyshyn, B. and Pylypiv V., "Whole national economic system formation: sociological and economical aspects", *Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, vol. 7, pp. 3—11.
16. Heiets, V. (2017), "New pragmatism as an instrument to achieve a better future", *Economic Theory*, [Online], vol. 1, available at: https://etet.org.ua/docs/ET_17_1_05_uk.pdf, (Accessed January 11, 2025).

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On the principles of state regional policy", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/156-19>, (Accessed January 14, 2025).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", Available

Стаття надійшла до редакції 29.01.2025 р.